

Nemlineáris Dinamikai Modellek a Biológiában

4. gyakorlat

Juhász János (juhasz.janos@itk.ppke.hu)

Schäffer Katalin (sch.katalin17@gmail.com)

Explicit Euler módszer

Általános feladat:

$$\dot{x} = f(x), x(0) = x_0 \in \mathbb{R}^d$$

$$\varphi: [0, h_0] \times \mathbb{R}^d \rightarrow \mathbb{R}^d$$

A módszer általános formája:

$$x_{k+1} = \varphi(h, x_k), k = 0, 1, 2, \dots \leftrightarrow X = \varphi(h, x)$$

φ_E explicit Euler módszer:

$$X = \varphi_E(h, x), \text{ ahol } X = x + hf(x)$$

Implicit Euler módszer

Általános feladat:

$$\dot{x} = f(x), x(0) = x_0 \in \mathbb{R}^d$$

$$\varphi: [0, h_0] \times \mathbb{R}^d \rightarrow \mathbb{R}^d$$

A módszer általános formája:

$$x_{k+1} = \varphi(h, x_k), k = 0, 1, 2, \dots \leftrightarrow X = \varphi(h, x)$$

φ_I implicit Euler módszer:

$$X = \varphi_I(h, x), \text{ ahol } X = x + hf(X)$$

Explicit Euler - Implicit Euler

Explicit Euler:

$$X = x + hf(x)$$

- könnyű implementáció
- stabil egyensúlyi helyzetet destabilizálja
- korlátozott lépésköz

Implicit Euler:

$$X = x + hf(X)$$

- nehezebb implementáció
(nagyobb számítási igény)
- stabil egyensúlyi helyzetet még jobban stabilizálja
- nagyobb lépésközt megenged
-> gyorsabb lehet

Pl.: $\dot{x} = -10x$

Feladat

- Oldjuk meg $\dot{x} = -10x$ egyenletet
  - Explicit Euler módszerrel
  - Implicit Euler módszerrel
  - Hasonlítsuk össze a megoldásokat az egyenlet analitikus megoldásával: $x(t) = e^{-10t}$
- Próbáljuk ki a módszereket különböző (h) lépésközökkel.
  - Pl: 0.01, 0.05, 0.1, 0.11, 0.15, 0.2, 0.21, 0.5
- Oldjuk meg az egyenletet ode45, ode15s és ode113 megoldókkal is
  - Mennyi ponton és hol számolják ki a megoldók a görbét?
- Mi a helyzet az $\dot{x} = -100x$ rendszerrel?

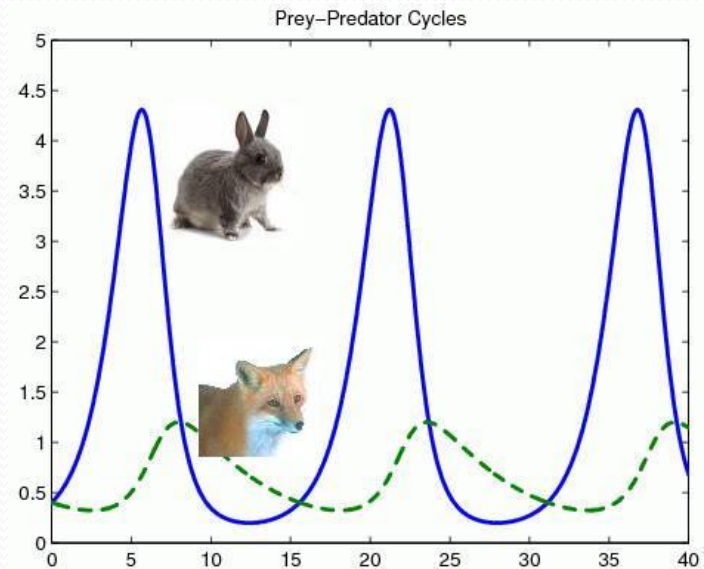
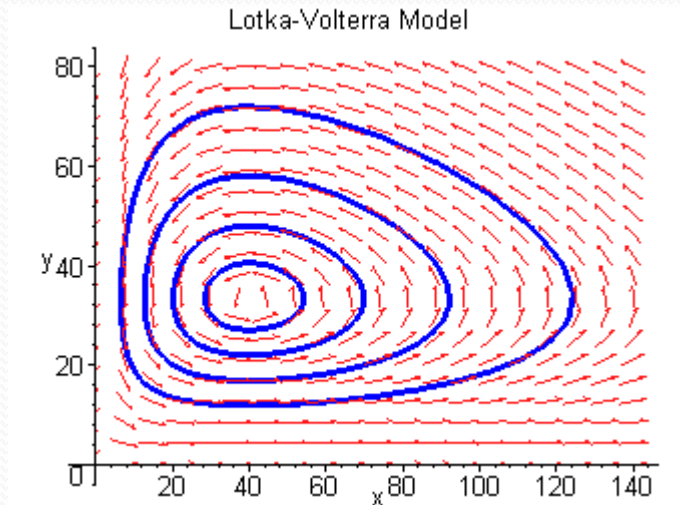
Lotka-Volterra feladatok

Klasszikus ragadozó - préda modell

1) kritikus eset

$$\dot{x} = x(-4 + y)$$

$$\dot{y} = y(3 - x)$$

Lotka-Volterra feladatok

2) reálisabb eset (y kis mértékben pusztul x nélkül is)

$$\dot{x} = x(-4 + y)$$

$$\dot{y} = y\left(3 - x - \frac{1}{10}y\right)$$

Lotka-Volterra feladatok

- 3) véletlen hatás kivédése (nagyon kis y populáció már nem életképes)

$$\dot{x} = x(-4 - 3x + 7y)$$

$$\dot{y} = y(-1 + 2y - x)$$

Lotka-Volterra feladatok

4. Két populáció versengése (nyeregpont ábrázolása)

$$\dot{x} = x(8 - x - 3y)$$

$$\dot{y} = y(5 - y - x)$$

Feladatok

- dinamika vizsgálata a tengelyeken ($x=0$ vagy $y=0$)
- belső egyensúly pont meghatározása ($x>0$ és $y>0$ és $dx=0$ és $dy=0$)
- hogyan viselkedik a rendszer?
  - Ábrázoljuk a $dx=0$ és $dy=0$ egyeneseket
  - Számítsuk ki a két populáció mennyiségének alakulását több kiindulási pontból
  - Számítsuk ki a vektormező gradiensét is.